



Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 12 март 2021 г.
(OR. en)

6976/21

SOC 142

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От: Генералния секретариат на Съвета

До: Делегациите

Относно: Заключение на Съвета относно интегрирането на въпросите на
застаряването в публичните политики

Приложено се изпращат на делегациите заключенията на Съвета относно интегрирането на въпросите на застаряването в публичните политики, одобрени чрез писмена процедура на 12 март 2021 г.

**Интегриране на въпросите на застаряването в публичните политики
Заклучения на Съвета**

КАТО ОТЧИТА, ЧЕ:

1. Застаряването на населението е явление в целия ЕС с дългосрочни социално-икономически и демографски последици, което е свързано с предизвикателства и възможности и изисква действия навсякъде в ЕС, позволяващи на възрастните хора да се ползват от основните си права и да реализират пълния си потенциал.
2. Европейците живеят по-дълго от всякога, а възрастовият профил на обществото се развива бързо. Изчислено е¹, че до 2060 г. средната продължителност на живота ще се увеличи с 8,5 години за мъжете (до 84,5 години) и с 6,9 години за жените (до 89 години), с относително малки различия между държавите членки, които заслужават да бъдат отбелязани, що се отнася до очакваната продължителност на живота в добро здраве.
3. В политическите дебати на равнището на Съюза и във все по-голям брой държави членки се признава приносът на възрастните хора към всички аспекти на обществото – към икономическите резултати на работното място или в качеството им на предприемачи (производители) или потребители, или към социалното сближаване като доброволци, хора, полагащи грижи или насърчаващи ученето между поколенията с всичките си натрупани знания и опит.
4. Възрастните хора не са хомогенна група; те имат разнообразни потребности, предпочитания и възможности през целия си живот.

¹ *Застаряваща Европа*, Евростат, издание 2019 г., <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-02-19-681>.

5. Въпреки че през последните десетилетия бяха постигнати значителни успехи в борбата с бедността сред възрастните хора, широко прието е, че те², особено възрастните жени³, са изложени на висок риск от бедност или социално изключване. Доходите на възрастните хора са средно малко по-ниски (92%) от тези на общото население. Въпреки това равнищата им на бедност са по-ниски (16,1% в сравнение с 16,5% за общото население на ЕС-27 през 2019 г.) и това се дължи на по-равномерното разпределение на доходите в напреднала възраст. Социалните трансфери, и по-специално пенсиите, играят значителна роля за намаляване на процента на изложените на риск от бедност възрастни хора, но тяхното въздействие се различава значително в отделните държави членки.
6. Въпреки че правото на ЕС забранява основаната на възраст дискриминация, наричана още „възрастова дискриминация“, тя е често явление, свързано със стигматизирането на възрастните хора, което се комбинира с дискриминация на други основания. Сложността и многоизмерността на възрастова дискриминация изискват всеобхватни многосекторни и междусекторни подходи и силна широка ангажираност с програмата за застаряването на всички равнища на обществото. Същевременно следва да се предотвратяват нови източници на дискриминация и изключване на възрастните хора, например като им се помага да придобиват уменията, които са им необходими, за да бъдат част от бързо променящото се общество, белязано от цифровата трансформация и зеления преход. Възрастовата дискриминация оказва отрицателно въздействие върху възможностите, степента на участие, здравето и благосъстоянието на хората и се проявява в различен контекст, като например пазара на труда, местната общност, социалната среда, потребителското общество, политическите сфери и медиите.
7. От съществено значение е системите за социална закрила на държавите членки да бъдат адаптирани, за да покрият нуждите на всички възрастови групи по адекватен и устойчив начин. Поради това е изключително важно застаряването на населението да бъде изцяло взето предвид, за да се даде възможност за промяна в този контекст⁴. От основно значение е също наличието на стремеж към справедливост между поколенията и поддържането на баланс в социалната подкрепа на всички възрасти.

² https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1

³ Каталог на публикациите – Заетост, социални въпроси и приобщаване – Европейска комисия (europa.eu)

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing.

8. Насилието срещу възрастните хора, което може да се прояви под различни форми, включително физически, психологически, сексуални или икономически, чрез изоставяне, малтретиране или пренебрегване, е нововъзникващ многоизмерен проблем. Насилието е многофакторно по своето естество и се проявява както в семеен, така и в институционален контекст. Въпреки нарастващата осведоменост, то продължава да бъде проблем, свързан с правата на човека, а също и социално явление, което често е трудно да бъде открито поради близостта и силовия дисбаланс в отношенията между засегнатите хора. Поради това са необходими надеждни методи за превенция и намеса, както и добре адаптирани, основани на общността и други инструменти за мониторинг. Насилието, по-специално домашното, оказва значително въздействие върху възрастните жени; те могат да бъдат в особено уязвимо положение и да нямат достъп до услуги за подкрепа.
9. Трябва да се предотврати социалната изолация и нежеланата самота, които са последица от социалното неучастие в общите дейности в рамките на общността; това може да се постигне, наред с другото, чрез насърчаване на цифровата грамотност, особено за жените, която позволява по-лесен достъп до култура и развлекателни дейности, до стоки и услуги, включително финансови, до възможности за образование и обучение през целия живот, до рехабилитация, здравеопазване и социални услуги, като всички те насърчават един достоен и пълноценен активен живот в добро здраве.
10. Глобалната пандемия от COVID-19 засегна непропорционално физическото и психичното здраве на много възрастни хора. Действията, предприети за защита на общественото здраве, по-специално социалните ограничения, имат пагубни последици за тази конкретна група, като задълбочават гореспоменатата социална изолация.
11. Очакванията, потенциалът и нуждите на възрастните хора трябва да бъдат взети предвид в процеса на вземане на решения от правителствата и другите публични органи, независимо дали на национално, регионално или местно равнище.
12. Следва да се осигури достъп до адаптирани, ориентирани към хората и интегрирани услуги за полагане на грижи, както и участието в процесите на вземане на решения.

13. Постоянно увеличаващата се продължителност на живота създава както предизвикателства, така и възможности, свързани с предоставянето на социална подкрепа, със системите за здравеопазване, дългосрочни грижи, социална сигурност и закрила (особено пенсионните системи), с условията на труд и безопасността и здравето на работното място, с пазарите на труда, със семействата и отношенията между поколенията. Тя изисква предварително планиране, осведоменост за потенциала на възрастните хора и способността им за адаптиране, особено към социалните, цифровите и финансовите реалности.
14. „Сребърната икономика“ може да осигури заетост и икономически растеж в Съюза в различни сектори, особено здравеопазването и дългосрочните грижи. Тя може да стимулира иновациите, като спомага за предоставянето на висококачествени здравни, социални и цифрови услуги по по-ефективен начин.
15. До известна степен професионалните траектории на по-възрастните работници са изградени около дейности и професии в упадък. Това създава значителни предизвикателства по отношение на актуализирането на уменията и знанията, за да се предотврати непреднамереното ранно напускане на пазара на труда и загубата на производствен потенциал, свързани с тези работници. Освен с присъщата стойност на натрупания си професионален опит и знания по-възрастните работници могат да играят важна роля за улесняване на трансфера на знания, умения и ноу-хау между поколенията. Поради това регулирането на задачите, повторното адаптиране на интензивността на труда, насърчаването на здравословна работна среда, улесняването на мобилността и оценяването на ученето през целия живот следва да бъдат приоритет.
16. Често настоящата социална структура и мерките, предприети във връзка със застаряването на населението, са секторни и разпокъсани и са насочени предимно към физическото здраве, като същевременно пренебрегват така необходимата прогресивна перспектива, насочена към постигане на цялостно психично здраве и благосъстояние. Възрастта и застаряването на населението могат да предложат редица възможности, когато бъдат интегрирани правилно във всички съответни политики.
17. При изграждането на общество за всички възрасти, подготвено за активна продължителност на живота, в което хората живеят по-дълго пълноценен, изпълнен с потенциал и достойнство живот, е важно да се гарантира правото и достъпът до участие, вземане на решения и автономност.

18. Финансово приемливи, безопасни и достъпни жилища, основани на универсален дизайн, могат да поддържат или да подобряват здравето, благосъстоянието и социалните взаимодействия с напредването на възрастта, както и да подобряват значително качеството на живот и автономността.
19. Жизненият стандарт на възрастните хора се влияе от благосъстоянието и достъпа до услуги, по-специално в областта на здравеопазването и дългосрочните грижи, но също така и от достъпа до заетост и участие в обществото. Важен фактор за гарантиране на подходящ жизнен стандарт е наличието на достъпни, устойчиви и финансово приемливи публични или субсидирани услуги с добро качество, които отчитат различните индивидуални потребности на възрастните хора. Често възрастните жени получават по-ниски доходи и са изправени пред по-висок риск от бедност, отколкото възрастните мъже. Това често е свързано с работни траектории, които се адаптират и/или прекъсват поради причини, свързани с полагането на грижи, по-ниското заплащане в доминираните от жени сектори и професии, дискриминацията в заплащането и разликата в пенсиите от около 30%⁵.
20. В резултат на Международния план за действие на ООН от Мадрид по въпросите на застаряването и свързаната с него регионална стратегия за изпълнение на Икономическата комисия за Европа (ИКЕ на ООН) и индекса за активен живот на възрастните хора⁶, както и Лисабонската министерска декларация от 2017 г., приета на 4-ата министерска конференция на ИКЕ на ООН по въпросите на застаряването, озаглавена „Устойчиво общество за всички възрасти: реализиране на потенциала за по-дълъг живот“ и обявеното от ООН Десетилетие на остаряването в добро здраве (2021 – 2030 г.), беше преценено, че е изключително важно да се осъществи „по-нататъшното интегриране на въпросите на застаряването в съответните области на политиката и борба с възрастовата дискриминация в различните ѝ форми“, като на държавите – членки на ЕС, се предоставят насоки за разработването на хоризонтални политики в цялото общество.

⁵ Премахване на разликата в пенсиите на мъжете и жените?

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200207-1>

⁶ Разработен съвместно от Европейската комисия и ИКЕ на ООН

21. Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие и свързаните с нея цели определят глобални насоки за постигане на устойчиво развитие по балансиран начин със стремеж да се реализират човешките права на всички хора независимо от възрастта, като се обръща специално внимание на най-уязвимите, включително възрастните хора.
22. Интегрирането на въпросите на застаряването предполага една многоизмерна стратегия, която предвижда въпросите, свързани с активния живот на възрастните хора и продължителността на живота, както и аспектите на справедливостта между поколенията, да бъдат включени във всички области на политиката на всички равнища на вземане на решения.
23. Европейският стълб на социалните права има за цел да осигури справедливост и подкрепа в ежедневието на всеки гражданин във всяка една възраст – чрез равни възможности и достъп до пазара на труда, справедливи условия на труд и адекватна социална закрила и приобщаване. Много от неговите принципи са от ключово значение за подкрепата на политиките за активен живот на възрастните хора и за равното участие и ангажираността на възрастните хора в нашите икономики и общества.
24. Комисията прие Стратегия за правата на хората с увреждания с цел прилагане на Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, за да се гарантира пълното социално и икономическо приобщаване в обществото на хората с увреждания, включително на възрастните, без дискриминация и при пълно зачитане на техните права.
25. Зелената книга на Комисията относно застаряването на населението⁷ постави началото на широк обществен дебат относно предизвикателствата и възможностите за застаряващото европейско общество, който разглежда универсалното въздействие на застаряването върху всички поколения и етапи от живота. Зелената книга се основава на доклада относно въздействието на демографските промени⁸, в който са изложени основните факти за демографските промени и вероятните последици от тях;

⁷ 5827/21

⁸ 8991/20

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ, В РАМКИТЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ИМ ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ И ПРИ ОТЧИТАНЕ НА УСЛОВИЯТА НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ, КАТО СЪЩЕВРЕМЕННО СЕ ЗАЧИТАТ РОЛЯТА И АВТОНОМИЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ ПАРТНЬОРИ:

26. ДА РАЗРАБОТЯТ, ако такава все още не е въведена, национална стратегическа рамка за интегриране на въпросите на застаряването, в която да се дават насоки и препоръки относно начините за извличане на максимални ползи, преодоляване на потенциалните рискове и работа по основните предизвикателства, свързани с увеличаващата се продължителност на живота на населението, и да я вземат предвид във всички съответни национални, регионални и местни политики, като се отчита съществуващата политическа рамка на равнището на Съюза;
27. Да насърчават разработването на съгласувани, координирани и трансверсални публични политики, за да се отговори на сложния набор от предизвикателства и възможности, които носи дълголетие, като се даде възможност за плавен преход през целия жизнен цикъл;
28. Да осигурят хоризонтален, прилаган през целия жизнен цикъл и основан на правата на човека подход към дълголетие, като вземат предвид аспектите, свързани с равенството на половете, и приобщят всички съответни заинтересовани страни от публичния, частния и третия сектор, както и целевите групи. Да предвидят подход, обхващащ потребностите на хората от всички възрасти, като се има предвид, наред с другото, че благосъстоянието на възрастните хора започва на ранен етап от живота;
29. Да подобрят достъпа до здравеопазване и дългосрочни грижи и тяхното качество, включително като разработват и осигуряват достъп до услуги, предоставящи ориентирани към възрастните хора и интегрирани грижи, и като насърчават по-добрата интеграция между здравните и социалните услуги с цел поддържане и подобряване на физическите и когнитивните способности на възрастните хора;
30. Да продължат да модернизират системите за социална закрила и да осигурят наред с другото баланс между подходящото покриване на всички свързани с възрастта рискове, финансовата устойчивост и справедливостта между поколенията, като по този начин се гарантира достойнство през целия жизнен цикъл;

31. Да обмислят алтернативни и по-гъвкави модели на пенсиониране, като предоставят стимули за по-дълъг активен трудов живот;
32. Да потърсят новаторски и творчески механизми за насърчаване на солидарността и взаимодействието между поколенията, като се поощрява доброволчеството сред възрастните и младите хора с оглед избягване на самотата и изолацията, и за борба с всички форми на насилие, включително насилието, основано на пола, и домашното насилие, малтретирането и пренебрегването на възрастните хора;
33. Да се ангажират да насърчават активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве, както и пълното интегриране на възрастните хора в обществото и в общността;
34. ДА ПРОДЪЛЖАТ ДА РАБОТЯТ за попълване на пропуските в защитата на правата на възрастните хора, когато това е приложимо, и да се борят с възрастовата дискриминация и дискриминацията въз основа на възрастта отвъд заетостта, по-специално в областта на образованието и обучението, достъпа до стоки и услуги и социалната закрила, в съответствие с баланса, посочен в точка 30;
35. Да адаптират социалните отговори към специфичните индивидуални потребности на възрастните хора, когато това е възможно и в съответствие с техните желания;
36. Да развият конструктивна култура по отношение на различните групи възрастни хора, като насърчават положителния им имидж, като се имат предвид техните разнородни потребности, възможности и предпочитания, с цел насърчаване на приобщаващо общество, в което няма сегрегация или дискриминация и не се разпространяват предразсъдъци спрямо възрастните хора (геронтофобия);

37. Да насърчават прилагането на Ръководните принципи за активен живот на възрастните хора и солидарност между поколенията⁹, по-специално по отношение на работната среда, като работните места се адаптират към нуждите на все по-застаряващата работна сила, включително чрез засилена цифровизация, когато това е възможно, като се насърчават безопасни и здравословни условия на труд и гъвкаво работно време, с цел да се предотврати свързаната с възрастта дискриминация в заетостта, като насърчават работодателите да задържат и наемат възрастни работници, включително като се дава възможност за продължаване на професионалната дейност отвъд обичайната пенсионна възраст, ако това е договорено с възрастния работник, и като се осигурява по-дълъг, по-активен и по-здравословен трудов живот за работника, с надлежното участие на социалните партньори в рамките на съответните им компетенции;
38. Да вземат предвид специалните условия или нужди на възрастните хора с различни увреждания; да насърчават достъпността на продуктите, услугите, жилищните помещения, и по-специално: да разработват услуги за подкрепа у дома и на местно равнище, които помагат на възрастните хора, включително на хората с увреждания, и осигуряват адаптиране на жилищата им, така че те да могат да продължат да живеят безопасно в собствения си дом, ако желаят това;
39. Да подкрепят устойчивото градско и селско планиране, което насърчава мобилността на основата на универсален дизайн, безопасността, удобството и благосъстоянието и улеснява участието в социалния живот на възрастните хора и достъпа до всички необходими услуги и инфраструктури, като се отчитат техните специфични индивидуални потребности;
40. Да насърчават развитието на мрежи за обществен транспорт, достъпни за всички граждани и с маршрути, подходящи за нуждите на възрастните хора, за да се гарантира тяхната пълна мобилност;

⁹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-17468-2012-INIT/bg/pdf>

41. Да създават и да насърчават използването на мрежови механизми (публични или частни), като използват интегрирани и достъпни цифрови инструменти, които гарантират безопасността, здравето и благосъстоянието на възрастните хора във всичките си измерения и предоставят възможност за мониторинг на техните нужди, като същевременно гарантират защитата на данните и неприкосновеността на личния живот;
42. Да насърчават значителни инвестиции в „сребърната икономика“ като начин за постигане на напредък в местното развитие, териториалното сближаване и икономическия растеж чрез оценяване на производствения капацитет и популателната способност на възрастните хора;
43. Да отчитат важния принос на възрастните хора при предоставянето на неформални грижи на членовете на семейството, включително на хората с увреждания, като подпомагат по-младите поколения при съвместяването на професионалния и личния живот. В този контекст да насърчават равното поделение на отговорностите за полагане на грижи между жените и мъжете; и ДА РАЗРАБОТЯТ мерки за подкрепа, като същевременно се напредва с по-широкото предоставяне на качествени и финансово достъпни услуги за формални дългосрочни грижи, за да се облекчи натискът върху лицата, полагачи неформални грижи;

ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ И ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ, В РАМКИТЕ НА СЪОТВЕТНИТЕ ИМ ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ И ПРИ НАДЛЕЖНО СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПА НА СУБСИДИАРНОСТ, КАТО СЪЩЕВРЕМЕННО СЕ ЗАЧИТАТ РОЛЯТА И АВТОНОМИЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ ПАРТНЬОРИ:

44. Да възприемат интегриращ възрастта подход към остаряването, включващ перспектива, основана на правата и жизнения цикъл, като вземат под внимание и откликват на многообразните и различни потребности на жените и мъжете в едно отворено за всички възрасти общество, при отчитане на двойния подход за интегриране на остаряването: застаряването на населението и отговорността на обществото да се подготви и приспособи към индивидуалните потребности на гражданите през целия им живот; да продължат да насърчават и създават условия за активен живот на възрастните хора в добро здраве;

45. Да се ангажират да разглеждат възрастните хора от биопсихосоциална и екосистемна гледна точка, като отчитат индивидуалните им потребности и предпочитания, насърчават самоопределението, автономността и гражданското участие и отчитат факта, че усилията за промоция на здравето и профилактика на заболяванията могат да подобрят качеството на живот;
46. Да работят съвместно за прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права за хората от всички възрасти, по-специално принципите, свързани с правото на достъп до качествени здравни услуги и услуги за дългосрочни грижи, доходи и пенсии за старост, равенството на половете, приобщаването на хората с увреждания и равните възможности;
47. Да разработят устойчиви и подходящи мерки за гарантиране на солидарност и справедливост в рамките на отделните поколения и между тях, като укрепват устойчивостта, но също така и социалното сближаване, и отчитат потребностите, очакванията, отговорностите и потенциала на настоящите и бъдещите поколения;
48. Да вземат предвид, че по-голямата активна продължителност на живота изисква, наред с другото, подобряване на инвестициите в редица области на политиката, включително учене през целия живот, здравословни и безопасни условия на труд, адаптиране на работното място и жилищата, здравеопазване и дългосрочни грижи, подкрепа за мерките, предвидени в заключенията на Съвета относно правата на човека, участието и благосъстоянието на възрастните хора в ерата на цифровизацията¹⁰;
49. Да насърчават включването на представители от различни възрастови групи на всички етапи от публичните процеси за вземане на решения, като възрастните хора се овластяват, с подкрепата на инвестиции в учене през целия живот, с цел да се засили тяхното гражданско и политическо участие;
50. ДА РАЗГЛЕДАТ специфичното положение на възрастните работници в рамките на стратегическите рамки за здравословни и безопасни условия на труд, като допринасят за остаряване на работното място при по-добри условия;

¹⁰ 11717/2/20 REV 2

51. Да прилагат Европейската програма за умения с цел насърчаване на възможностите за учене през целия живот за всички, включително за възрастните хора, с цел поддържане и подобряване на техните умения, като по този начин се подкрепя активното им участие на пазара на труда и социалното им приобщаване, по-конкретно чрез развитието на цифрови умения, особено за жените;
52. Да насърчават активното гражданство и участието на възрастните хора на равнището на Съюза и на национално, регионално и местно равнище;
53. ДА НАПРАВЯТ ОЦЕНКА и ДА ПРЕДПРИЕМАТ мерки за справяне с въздействието на пандемията от COVID-19 върху получаващите грижи лица, по-конкретно възрастните хора, и върху полагащите грижи лица, както и върху обществото и икономиката като цяло, включително сектора на дългосрочните грижи;
54. ДА РАЗГЛЕДАТ Стратегията за правата на хората с увреждания за периода 2021 – 2030 г., като обърнат специално внимание на възрастните хора с увреждания. ДА ПОПУЛЯРИЗИРАТ стратегията на равнището на Съюза, както и в държавите членки, за да я вземат предвид при разработването на националните политики за хората с увреждания;
55. ДА НАСЪРЧАВАТ дебатите и участието в обществената консултация относно Зелената книга относно застаряването, за да се даде възможност на възрастните хора да реализират пълния си потенциал – от насърчаването на здравословния начин на живот и ученето през целия живот до укрепването на системите за здравеопазване и грижи;

ПРИКАНВА КОМИТЕТА ПО ЗАЕТОСТТА И КОМИТЕТА ЗА СОЦИАЛНА ЗАКРИЛА:

56. ДА ПРОДЪЛЖАТ ДА УКРЕПВАТ свързаните с жизнения цикъл аспекти в обсъжданията си относно областите на политиката, които са в техните правомощия;

57. ДА ПРОДЪЛЖАТ ДА НАСЪРЧАВАТ взаимното обучение и обмена на добри практики;
58. ДА ПРОДЪЛЖАТ да разработват надеждни и международно сравними показатели за измерване на благосъстоянието на възрастните хора във всички области на политиката в рамките на своите правомощия;

ПРИКАНВА КОМИТЕТА ЗА СОЦИАЛНА ЗАКРИЛА:

59. ДА ПРОДЪЛЖИ съвместната аналитична работа с Европейската комисия по въпросите на адекватността на пенсиите и дългосрочните грижи и периодично да публикува съвместния доклад за адекватността на пенсиите и съвместния доклад относно дългосрочните грижи.
-